

להלכות אש קודש

לקט פנינים מקדושי ושרידי השואה

פרשת דברים שבת חזון ועניני המקדש שיבב"א

חומש דברים זמן קריאתו – ראשיתו מצער ואחריתו ישגה מאוד¹

בשבת זו נחל קריאת חומש דברים, ובדרך מליצה נאמר: ראשיתו מצער ואחריתו ישגה מאוד². ראשיתו בימי צער ואבלות על חורבן בית המקדש ששיאם בתשעה באב, ואחריתו סיום החומש והתורה כולה, בשמיני עצרת שמחת תורה שהוא מפסגות ימי השמחה של ישראל במועדי השנה. נעסוק בגליון זה מתורתם של קדושי ושרידי השואה, שהם ענפי האילן הגדוע אשר מלבנון הוא בית המקדש. ובכך נחיה תורתם ונשמתם החצובה משרשי עד ומשתרגת מכסא הכבוד.

ראשית דברינו יהיו בענין מעלתם של הצדיקים אשר מיתתם מכפרת על ישראל.

המצאות צדיקים בינינו מלמדת על קשרנו אליהם ואל ה' יתברך

הגמרא ירושלמי (יומא פ"א ה"א) אומרת: בני אהרן באחד בניסן מתו, ולמה הוא מזכיר מיתתן ביום הכפורים? ללמד שכשם שיום הכפורים מכפר על ישראל, כך מיתת צדיקים מכפרת על ישראל. עכ"ל הגמרא.

מבאר הרב אברהם יצחק בלז³ זצ"ל הי"ד בספר שעורי דעת (מאמר העוז והעזרה, הספד על הסתלקות הרב יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים) וזלה"ק:

¹ הלימוד בגליון לקיים מצות בוראי יתברך. ולעילוי נשמות הורי היקרים אודים מוצלים מאש ר' מנחם אהרן ב"ר טוביה ז"ל, אמי חוה בת ר' יהודה ז"ל. חותני הרב מנחם ב"ר יצחק (חבה) אשתו זהבה בת רבקה ז"ל, יום אזכרתה ב"ב מנחם אב ובנם יצחק משה ז"ל יום אזכרתו ב' במנחם אב.

הרב חיים קלמן ב"ר נתן נטע (שלנגר) הרב יחזקאל ב"ר אפרים שמואל ז"ל, אשתו מרת סוסא פייגא בת ר' יעקב זאב ז"ל, אודים מוצלים מאש שלא זכו לזש"ק, שלום דוד הלוי ב"ר צבי גרנט ז"ל, נלב"ע כ' באייר תשפ"ה. לרפואת הרב יעקב בן גדלים כתון, מור בת נורית, רות שמחה בת לימוד, זלדה זיוה בת שרה, חנה ציפורה בת זלדה זיוה בתושח"י.

² המליצה מבוססת על הכתוב (איוב ה' ז') וְהָיָה רִאשִׁיתָךְ מִצָּעָרְךָ וְאַחֲרִיתָךְ יִשְׁגָּה מְאֹד. ופירוש 'מצער' הוא מעט, ובלשון המצודות דוד: הטובה שהיה לך בראשית ימך תחשב למעט כי הטובה שיהיה לך באחרית ימים יגדל מאד עד שלעולם תחשב למעט הטובה שהיה לך מאז, עכ"ל. אמנם כאן השתמשתי ברמזיה למילה של 'צער'.

³ הרב אברהם יצחק בלז (תר"ץ – כ' בתמוז תש"א) גדל תחת אביו הגדול הרב יוסף יהודה לייב בישיבת מלז אותה הקים סבו הרב אליעזר גורדון זצ"ל. בהיותו צעיר לימים כבן שלשים, נתמנה לצד אביו בתפקיד ראש הישיבה. לאחר פטירת אביו בתר"ץ, נתמנה לראשות הישיבה וכן לרבה של מלז. אחיו הבכור הרב זלמן ששימש כמנהל הרוחני של הישיבה ומו"צ בעיר, מיד לאחר הלויית אביהם הודיע על ויתורו לתפקיד רב העיר כדי שאחיו הצעיר הרב אברהם יצחק ששימש לראשות הישיבה, יכהן בתפקידו זה וכן ישמש כרבה של העיר (דבר שהיה מקובל באותה תקופה, שראש הישיבה הוא גם רב העיר).

מעמד מסירת השעורים היה רב רושם בו עמדו מאות תלמידים מסביבו כחצי גורן עגולה, הרב פתח ביסוד הדברים ואז התלקחה ריתקת דאורייתא, הרב שיתף את תלמידיו בסוגיה, התיהם לכל תלמיד והערותיו, ביניהם מהמבוגרים היו בקיאים בש"ס כולו!

ענין הכפרה שיש במיתת הצדיקים יש להבין עפ"י מה דאיתא בחז"ל (מנחות ק"י ע"א) שיר המעלות הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' העומדים בבית ה' בלילות (תהלים קל"ד א') אמר רב גידל אמר רב, זה מזבח בני ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן [ע"כ הגמרא] ובתוספות שם [ד"ה ומיכאל] כתבו, מדרשות חלוקין, יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים, ויש מי שאומר כבשים של אש... עכ"ל התוספות.

הגר"א (בסידור אשי ישראל פירוש יעלה ויבוא אבני אליהו ד"ה וירצה) הביא דב' מדרש הנעלם' [זהר נח] א"ר חייא הקרבה זו אינה כשאר הקרבות, אלא כאדם המקריב דורון לפני המלך [ע"כ דברי הגר"א] והקרבה זו היא שמכפרת על ישראל ככפרת יום הכפורים. [ע"כ עפ"י דברי הגר"א]

שפלות החומר ודכאות המחשבה ממלאים חלל עולמנו, יש אשר היאוש מתחיל לקנן בלב, מי יודע אם בדורנו אנו יש מי שעל ידו יתמלא התפקיד הגדול הזה המיוחד לצדיקים. מי יודע אם ימצאו בתקופה זו בעולמנו החשוך והחסר, זוך והמזוהר, כאלו בעלי מעשים בהירים הראויים להקרב לפני המלך, מלכו של עולם. ברם בראותנו את אלו הנפשות המהורות נשמות הצדיקים המובאות לפני אדון כל, ואלו הנשמות הלא מתוכנו צמחו, בני דורנו הם, אם לצדיקים אלו היתה מציאות בתוכנו, אם כאלו קרני אור מזחירים בקעו ופילסו להם דרך בחשכת חיינו, בודאי שישנם עדיין בחביון נשמתנו אי אלו נימים קלים המקשרים אותנו אליהם, ועל ידם לאבינו שבשמים, וזהו הדורון שאנו מקריבים לפני המלך. עכ"ל הרב אברהם יצחק בלוך זצ"ל הי"ד.

בכיה היעילה היא על העתיד לא רק על העבר

וְתִשָּׁבוּ וְתִבְכְּוּ לִפְנֵי ה' וְלֹא־שִׁמְעֵה' בְּקִלְכֶּם וְלֹא הֶאֱזִין אֲלֵיכֶם (דברים א' מ"ה)

בספר בסוד קדושים שביבי תורתו של אדמו"ר מסלונים רבי שלמה דוד יהושע' זצ"ל הי"ד הביאו בשמו:

בשבת בזמן בין הערביים היה מזמין לביתו את בני השעורים הגבוהים, כששים בחורים ישבו לפניו ומזמרים זמירות של 'רעווא דרעוויין' והתלמידים היו שואלים שאלות בעניני הפרשה, הרב הקשיב להם וכשסיימו השתררה דממה והרב החל לשאת דברים נעלים ומרוממים שלא נראו קשורים לשאלות שהועלו, אך במהלך השיחה קיבל כל אחד מענה לשאלתו, והארה למה שהיה זקוק לו. הכל פרח ושגשג עד שבאה רוח הסערה המחרידה ומחריבה לעולם – השואה.

בעש"ק פרשת קרח ב' בתמוז הגיעו המרצחים לבית הרב הוציאוהו עם כל משפחתו לרחבת השוק של מלז, שם רוכזו יהודי העיירה. הרב הסתובב בין אנשי קהלתו ועודדם לשוב בתשובה שלימה ולמסור נפשם על קדוש ה'. כל הקהל אמרו 'יודיו' מילה במילה וכמתואר עפ"י עדי ראיה: הפחד סר מלבות כולם כי נתרומומו לעולם אחר, גבוה מכל הסובב אותם. אף הגרמנים נשתתקו והביטו בהשתאות על גבורי הרוח, שוב נפגשו באמת הנצחית שבעם ה' וחזו ברוחו הכבירה ובנשמתם העליונה. בסופו של המעמד הנשים שולחו לביתם, והרב גם שוחרר אך רצה להשאר עם עדתו. שלשה שבועות הוחזקו בצריף ביער סמוך למלז. ביום שלישי כ' בתמוז תש"א טרם צאתם לדרך האחרונה, ביקש מכתו (לימים הרבנית חיה אוזבנד בארה"ב) שתקרא לפניו מהלכות קדוש ה' ברמב"ם. לאחר מכן הוצאו להריגה כולם, אשתו וילדי נרצחו מאוחר יותר. אחיו הרב אליהו מאיר שהיגר לארה"ב המשיך להבעיר את אש הקודש של מלז במדינה זו. הרב מרדכי גיפטר זצ"ל היה אחד מגדולי תלמידיו.

⁴ האדמו"ר הרב שלמה דוד יהושע המכונה בסלונים מוהרשד"י. נולד בשנת תער"ב, היה בנו היחיד של ה'בית אברהם'. דור רביעי בן אחר בן בשושלת של מייסד חסידות סלונים 'סוד העבודה'. בעל מח חריף ומעמיק יחד עם רגש לוחט וסוער, התקיפות וההכנעה השתלבו בנפשו כאחת. לאחר הסתלקות אביו בתרצ"ג הכתירוהו כאדמו"ר, בין גדולי החסידות הרב משה קליערס שהיה רבה של טבריה. קיבל על עצמו נהול הישיבה 'תורת חסד' בברנוביץ (אותה תקופה שימש בקודש הרב אלחנן וסרמן זצוק"ל הי"ד, היו קשורים ביניהם) וכן ניהול כולל 'רייסין' בארץ ישראל. בעת הפרעות בארץ ישראל (תרצ"ו-תרצ"ט) ויהודים רבים נרצחו ע"י הפורעים הערביים, היו ביניהם מחסידי סלונים, והרוח היתה שפופה, הוא ניצב עודד והפיח תקווה.

אותן שנים עולה המפלצת הנאצית בגרמניה, ועם פרוץ מלחמת העולם גם בתקופות הקשות הפיח בחסידיו רוח חיים, ובפורים ת"ש אמר כי 'בן המלך שהוא בעצם חלק מאביו, אינו משתנה במהותו בכל מצב, וכל כמה שישפילוהו ויבזוהו, צריך תמיד לזכור שהוא בן מלך! גם לאחר הירצחם של אשתו עם בתו היחידה ואמו, לא נפל ברוחו התחזק בה' והיזק הסובבים אותו. כאשר גברו ועלו השלהבות ניסו לשכנעו חסידיו מארץ ישראל שיעלה אליהם, ולאחר שהחליט בהסוסים רבים להיענות לבקשתם, כשנודע הדבר לחסידיו בברנוביץ געו בבכיה גדולה, שדמעוניהם שימשו כסכר ליציאתו ועזיבתו צאן מרעייתו, איתם הובל להריגה בו' מרחשון תש"ד. במכתבו האחרון בפרוס חג הפסח ת"ש כתב: אם

ולמה לא שמע בקולם אחר שכבר בכו לפניו? כי היתה תשובתם רק על העבר, בדרך בכיה שהיא על מה שכבר אירע, אבל עיקר התשובה היא מכאן ולהבא.

מכה שתי הדברות הראשונות נזונים ישראל

ח' אלקי אבותיכם יסוף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם (דברים א' י"א)

באשל חיים לרב חיים אפרים באלאיטי⁵ זצ"ל הי"ד כתב בביאור פסוק זה וזלה"ק:

נ"ל לפרש על דרך שכתב הגאון מו"ה העשיל זצ"ל על הא דאיתא במדרש [ראה שמות רבה כ"ג ה']: כל מה שישאל אוכלים בעולם הזה, הוא בשביל אמונה. משום שהמפרשים מקשין למה לא משלם הקב"ה שכר מצוה בהאי עלמא, הא כתיב בתורה [דברים כ"ד ט"ו] ביומו תתן שכרו, גבי פועל, ועובר על 'לא תלין פעולת שכיר' [ויקרא י"ט י"ג]? ! ותמצו דקיימא לן בשוכר את הפועל ע"י שליח דאינו עובר משום 'בל תלין', והתורה ניתנה ע"י שליח זה משה רבינו ע"ה, משום הכי אינו עובר. ואיתא במסכת מכות (כ"ג ע"ב) אנכי ולא יהיה לך, מפי הגבורה שמענו. וא"כ אתי שפיר שישאל אוכלים בעוה"ז הוא בשכר אמונה דלא ניתן ע"י שליח אלא הקב"ה בעצמו ומחוייב [כביכול] ליתן שכרו מיד ביומו. [ע"כ דברי רבינו העשיל].

ומעתה אפשר לומר דזה כונת הקרא 'ח' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים' דלכאורה יוקשה, אם יתרכו כל כך אלף פעמים מהיכן יזנו? ועל זה אמר 'ויברך אתכם כאשר דבר לכם' היינו בשביל אמונה – אנכי ולא יהיה לך, אשר דיבר בעצמו לכם. יצו ה' את הברכה באסמיכם כי מחוייב לתת לכם, בשביל זה שכרכם בעולם הזה. עכ"ל הרב אפרים חיים באלאיטי זצ"ל הי"ד.

הדבקות בתלמודי חכמים מלמדת על דבקות בה'

בהפטרת השבוע שעל שמה נקראת השבת 'שבת חזון' אומר הנביא: (ישעיהו א' ד') עֲזְבוּ אֲתִידָהּ נֶאֱצְוָ אֶת־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל נְצִירָהּ אֶחָד. מבאר הרב שמעון סופר⁵ זצ"ל הי"ד מקרא נכד החת"ם סופר ז"ע בשיר מעין וזלה"ק:

כי אתנו מה לומר ולדבר אין כמובן, והמשכיל בעת ההיא ידום כמו וידום אהרן, אבל לא ידום המזכירים את ה', אל דמי לכם ואל תתנו דמי לו עד ישים את ירושלים תחלה בארץ... עכ"ל⁶.

בספר בסוד קדושים (עמ' שע"ה) כותב: כי לימים ספר הרה"ה ר' יעקב לכוניצקי ז"ל ששהה במחיצת רבינו במחנה עד יומו האחרון ממש, כי בכל עת היו שומעים את רבינו מתנחם בכך שנשאר פליטה בארץ הקודש, בבחינת 'אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכחו והיה המחנה הנשאר לפליטה', עכ"ל. לפני כן תיאר דבריו על השתדלותו ומאמציו של רבי אברהם וינברג הראשון (נפטר בתרמ"ד) בעל 'סוד העבודה' מייסד השושלת לחיזוק הישוב החסידי בארץ ישראל, עת שלח נכדיו וחסידיה לעלות ולחון עפרה תוך מסירות נפש ממש.

הדברים נערכו עפ"י הקדמת ה'נתיבות שלום' הרב 'שלום נח ברזובסקי' זצ"ל לספר זכרון קדוש שהינו ליקוט ואסופת שרידי תורתו של אדמו"ר מוהרשד"י. כמו"כ בספר מאמר 'בסוד קדושים' עיונים הגותיים אמוניים בנושא השואה, וכן מאמר על סיום תקופת חסידי סלונים בברנוביץ. שניהם נכתבו ע"י הרב 'שלום נח ברזובסקי' זצ"ל. הספר יצא ע"י ישיבת בית אברהם סלונים ירושלים. (שבהוצאתה ספרי נתיבות שלום, שהתפרסמו ברחבי עולם).

הספר בסוד קדושים ממנו הובאו הדברים בגליון עצמו לעיל, הינו ספר נוסף שיצא תקופה מאוחרת יותר, ובו נכללו מאמרים ומכתבים רבים נוספים על אלו שבספר זכרון קדוש, ובסופו תולדותיו של הצדיק בהרחבה גדולה שנקרא גם בשם 'בסוד קדושים'.

ספר זה יצא לאור ע"י מכון שיחת קודש סלאנים, ירושלים.

⁵ הרב אפרים חיים באלאיטי זצ"ל מגדולי תלמידיו של השבט סופר (נכדו של החתם סופר זי"ע"א) רב ודומ"ץ בעיר טרנלייאהונגריה. היה מרובה חולאים אך הצדיק עליו הדין, כמוכבא בספריו חמודי אפרים (תרפ"ד) חמוי של הרב ישראל וועליץ זצ"ל (שרד את השואה מיהדות הונגריה וזה לעלות לירושלים בעהמ"ה שו"ת דברי ישראל). הרב בלאיטי נספה עם חלקה הגדול של יהדות הונגריה. דבריו עפ"י הוצאה חדשה של ספרו ע"י מערכת אוצר הפוסקים ירושלים תשע"ח.

⁶ הרב שמעון סופר נכדו של החתם סופר, בנו של רבי אברהם שמואל בנימין הכתב סופר שמיאל מקום אביו. שימש ברבנות בערלוי במשך ששים וארבע שנים. ערך מכתבי סבו את הספר הידוע על התורה 'תורת משה', שעבר כמה מהדורות. בענותנותו הגדולה כאשר הדפיס את ספרו שלו שו"ת התעוררות תשובה בראש כל עמוד בספר כתב: 'אין

כ' [כתוב] 'עזבו' משמע שלא חטאו רק היו מעשיהם כמוצות אנשים מלומדה, ולא היה ליבם דבוק בה' לעשות המצוות לשמו, אבל במה ניכר דבר זה? **כי הדבוק בה' בלבו אוהב התורה ואוהב לומדי התורה, ותלמיד תהלתם בפיו**, אבל אם מנאיץ את התלמיד חכם ומבזה אותו, כמו שכתב הרמב"ם ז"ל (תלמוד תורה פ"ו הי"א). עוון הוא לבזות את החכמים או לשנאותם. לא הרבה ירושלים עד שביזו בה ת"ה, שנאמר [דברי הימים—ב ל"ו ט"ז] והיו מלעיבים במלאכי אלקים ובזוים את דבריו ומתעתעין בנביאיו (שבת קי"ט ע"ב) כלומר בזוין מלמדי דבריו, וכן זה שאמרה תורה אם בחקוטי תמאסו, מלמדי חוקוטי תמאסו, כל המבזה את החכמים אין לו חלק לעוה"ב, והרי זה בכלל, כי דבר ה' בזה [במדבר ט"ז ל"א], עכ"ל הרמב"ם.

ואפילו אם אינו מנאיץ אותו רק שאינו מדבק בו ומרחיק עצמו ממנו גם זה סימן שאינו דבוק בה' בלבו. וזה **עזבו את ה'**, הגם שקיימו מצוותיו. במה נראה שעזבו את ה' **יען נאצו את קדוש ישראל**, היינו תלמידי חכם שהוא קדוש בישראל, וגם אם אינם מנאצים, נזורו אחר ממנו, ומצות עשה שבתורה הוא לדבק בת"ח ותלמידים כדכתיב (דברים י"א כ"ב וספרי שם) ולדבקה בו, וע"י זה, ואתם הדבקים בה' אלקיכם. עכ"ל הרב שמעון סופר בשיר מעון זצ"ל הי"ד.

נחמה ותוכחה בצדה

שיר המעלות בשוב ה' את ישיבת ציון חיינו כחולמים (תהלים קכ"ו א'). אין מראין לו לאדם (בחלום) אלא מהרהורי לבו (ברכות נ"ה ע"ב)

הרב חנוך לוי קרון זצ"ל [תלמיד האדמו"ר מסוכטשוב (אבני נזר) והרב צבי פרומר זצ"ל הי"ד] אמר עפ"י הגמרא הזו:

בציפיה לביאת המשיח יש לאנשים כוונות שונות: זה מצפה לעניני גשמייות, וזה לרוחניות. זה שאמר: חיינו כחולמים – שכל אחד יושע [במה] שהרהר בלבו.

(מובא בספר ארץ צבי עה"ת ומועדים לרב צבי פרומר⁷ זצ"ל הי"ד מהדורת תשפ"א).

לסמוך על הוראה זו כלל, עיין בהקדמה. כמו"כ את חידושי התורה שלו על החומש שיביץ בתוך ספרו של סבו תורת משה, אך כל מאמר התם בסיומו 'ש"כ' שיר מעון.

במהדורה החמישית של 'תורת משה' (ירושלים תש"נ) לראשונה הדפיסו את חידושי בקונטרס בפני עצמו, לאחר הדפסת התורת משה, בתשפ"א נדפסה מהדורה מפוארת ביותר ע"י מכון חת"ם סופר ובנוסף למהדורה המשוכללת, הוא נדפס כספר בפני עצמו.

משמעותו של השם 'שיר מעון' מוסברת בפתיחת חלק זה במהדורה הנוכחית כי **שיר מעון** רמוז שמו **שמעון** ועוד צירוף התיבות **שיר מעון** יסודו עפ"י הגמרא (הגיגה י"ב ע"ב) דאמר ר"ל דאיכא שבעה רקיעים ושם אחד מהם **מעון** ומפרש מעון שבו כתות של מלאכי השרת אומרים **שירה** בלילה ומחשות ביום מפני כבודן של ישראל.

כמו כן נודע במעלת תפלתו המיוחדת שנבעה מעמקי הלב. אחיינו **הדעת סופר** רבי **עקיבא סופר** היה אומר: **די היה לשמוע מדודי הרב מערלוי ברכת 'שהכל נהיה בדברו' כדי להתעורר בתשובה**. נכדו הרב **יוחנן מערלוי** (שנסתלק לעולמו בירושלים בשנת תשע"ו) אמר: ...כל תיבה ותיבה מהתפלה מתחלתה ועד סופה היה מכמא בנעימה קדושה ובנגון מיוחד, וכל מי שהיה נוכח שם, היה מרגיש שק"ו [קדושת זקני] עומד לפני בוראו באימה וביראה...איה המלים לתאר את קריאת 'שמע ישראל' שאז היה מגיע להתפשטות הגשמייות ממש...[נערך עפ"י הספר **פליטת בית סופריהם**, תש"פ].

⁷ הרב **אריה צבי פרומר** זצ"ל (תרמ"ד – כ"ז בניסן תש"ג). היה תלמיד וחסיד היה לאדמו"ר שריהתורה רבי **אברהם מסוכאטשוב** שבאזור ורשה, בעל **אגלי טל** (מספרי היסוד בהלכות שבת) ו**שרית אבני-נזר**. עם הסתלקותו של האדמו"ר בתר"ע, מינה ממלאימקומו בעל **"שם משמאל"** את הרב **הגאון** כראש ישיבת "בית אברהם" בסוכאטשוב, והוא דבק ברבותיו הגדולים עד יום אחרון. ממעינים הוזק והמהור של תורה וחסידות שתה, ועלפי דרכם בנה מפתחותימפות לדברי תורה וחסידות שלו — אותם כתב ואותם השמיע לשומעיו הנלחכים בימי שבת ומועד. כשהרבה העיר בימי מלחמת העולם הראשונה עבר לוורשה, ואחר כך התמנה כרב בקוויגלוב, ושם ניהל ישיבה. השלטונות הפולניים גרשו אותו משם. בתרפ"ד, בא לואוירציה, שבזלמביה, אך השלטונות לא אשרו למנות אותו כרבה של העיר. משם עבר לכהן כרב בסוסנוביץ. בשלושת הרגלים היו רבים מחסידי סוכאטשוב בבגדין עולים אליו לרגל.

עניני המקדש בהלכה

חינוך המזבח לעתיד לבוא

הרב יחיאל אברהם בלנקמן⁸ זצ"ל הי"ד כתב (מובא בספר אודים מאש ה"א עמ' ש"א)

בהא דכהנים אסורים לשתות יין בזמן הזה שמא יבנה בית המקדש. והעירו בתוספות (תענית י"ז ע"ב) הלא כולנו טמאי מתים דצריך הזאה שלישי ושביעי? ותירצו דטומאה הותרה בצבור. וראיתי למרן הגה"ק (שליט"א) [זצ"ל] מגור [האמרי אמת בנו של השפת אמת] דהעיר בקובץ דרושים (חוברת ד' סימן ל"ו) עפ"י מה שהעולם אומרים בשם הרבי מקוצק ז"ל לתרין הקושיה המפורסמת בנס חנוכה, שיהיה הותרה בצבור שמן טמא. [כונתו לשאלה מדוע היה צריך הקב"ה לעשות נס כדי שיוכלו להדליק את המנורה בשמן טהור, הרי טומאה הותרה בצבור?!] ותירין דבחינוך שאני, דאסור לחנך בטומאה! וכן כתב בחכמת שלמה הנדפס בשו"ע הלכות חנוכה. [סימן תר"ע]. והנה כאן דיבנה המקדש הוא בהתחלה, וחזוין דגם כה"ג [כהאי גוונא] מומאה הותרה בצבור, עכדה"ק [של האמרי אמת].

ולפע"ד נ"ל עפ"י דעת רש"י (סוכה מ"א) דביהמ"ק שאנו מצפים יבוא מן השמים בניו ומשוכלל, יעו"ש, ומבואר בסוף מנחות [ק"י ע"א] לעולם זאת על ישראל⁹ אמר רב גידל אמר רב זה מזבח בניו ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן, והביאו בתוספות [שני פירושים מהו הקרבן] נשמותיהן של צדיקים וי"א כבשים של אש [ע"כ מהתוספות] ואפשר לומר דבכה"ג [דבכהאי גוונא] הוי מחונך, וא"צ [ואין צריך] כלל לחנך אה"כ. ועיין בידי משה על המדרש רבה (ויקרא י"ב) דהביא בשם האלשיך ז"ל דמזבח של מעלה נתחנך בנשמותיהן של צדיקים, יעויין שם, וא"כ כשיבנה בית המקדש לא יהיה צריך כלל מזבח של מעלה – חינוך, ושוב נימא מומאה הותרה בצבור ואתי שפיר.

ובזה אתי שפיר מאי דיש לעורר בהא דתירצו בתוספות דטומאה הותרה בצבור, הא קיימא לן (מנחות מ"ט ע"א) דאין מחנכין מזבח אלא בתמיד של שחר, וכן פסק הרמב"ם (עבודה תמידין ומוספין פ"א הי"ב). ומבואר

אחרי פטירתו של הרב מאיר שפירא בתרצ"ה, ניהל זמן מה את ישיבת חכמי לובלין, עם הרב אריה לייב לנדא מקולביל הי"ד. בחורף תרצ"ה, ביקר בארץ ישראל עם האדמו"ר דוד בורנשטיין מסוכאטשוב הי"ד. בימי מלחמת העולם השנייה היה בגטו ורשה, ושם הקים, עם הרב אברהם וינברג הי"ד, ישיבה שהתקיימה בכונקר ברחוב מילא 14, וגם השתתף בארגון שיעורים לבני הישיבות ולרבנים שהגיעו אל הגטו מן העיירות הסמוכות. בגטו עבד ב"שופ" לנעליים. נמנה עם הרבנים שקראו ליהודים שלא לנסוע לפוניהטומבה ולטראווניקי, שלמעשה היו מחנות השמדה. יחד עמו עלו בסערה השמימה כל ילדיו: דב, אברהם, בנימין ומשה ובנותיו מילכה ומרים קיילה הי"ד. נערך עפ"י אתר 'תורתך לא שכחת' וויקפדיה.

תולדותיו נחרטו ע"י דוד אברהם מנדלבוים בתולדות רבנו בעל ארץ צבי בני ברק תשפ"ב.

⁸ הרב יחיאל אברהם בלנקמן זצ"ל הי"ד. לא ידועה שנת הולדתו. שימש כרבנות במחוז לובלין שבפולין, בעיירה שרבשין. היה תלמידו של האדמו"ר מאוסטרובצא הרב מאיר יחיאל הלוי זצ"ל שהוא אשר השתדל לקבלת הרבנות של תלמידו. הרב יחיאל אברהם התפרסם כמוהו החריף ובכשרונו לשאת נאומים שהשאירו רושם רב. פירסם חידושי תורה בכתב העת הרבני 'פרדס' ובכתבים שונים נוספים. לפני הוצאתם להורג ע"י הנאצים ימ"ש אמר מילות חיווק לעדתו, ובעת זעקו 'שמע ישראל' החלו הגרמנים ימ"ש לירות לתוך קבר האחים הגדול אותו כרו לעצמם הנרצחים לפני כן. מאמרו וכן תולדותיו נערכו עפ"י הספר (ב"ה) אודים מאש הוצאת מכון משנת רבי אהרן ליקווד תשע"ו. בספר אסופת חידושי תורה שו"ת בהלכה ומאמרים במוסר ובאגדה מאת גדולי ישראל רבנן ותלמידיהון שנעקדו על קידוש ה' בשנות זעם. בתשע"ט הוציאו המכון ספר נוסף באותו שם ובצורה דומה.

⁹ דברי הימים ב- (ב' ב'-ג') וישלח שלמה אל-הוֹרֵם מֶלֶךְ-צֹר לֵאמֹר כִּי־אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְיִשְׁלַחֲךָ אֱלֹהִים לְבָנֶיךָ לְבֵית לְשִׁבְתָּ בּוֹ; הִנֵּה אֲנִי בֹנֶה־בַּיִת לַיהוָה אֱלֹהֵי לְהַקְדִּישׁ לוֹ לְהַקְטִיר לִפְנֵי קַמְרַת־סַמִּיִם וּמַעֲרֹכֶת תָּמִיד וְעֹלֹת לֶכְקֹר וְלַעֲרֹב לְשִׁבְתֹּת וְלַחֲדוּשִׁים וְלַמִּוֲעָדִי ה' אֱלֹהֵינוּ לְעוֹלָם זֹאת עַל־יִשְׂרָאֵל.

בסוכה (מ"ב ע"א) דהשוחט תמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת, חייב הטאת. ודעת התוספות (שם ד"ה שאינו מבוקר) דאפילו נמצא תם יעויין שם. והרי כל זמן דלא איבני בית המקדש לא נתבקרו כבשים, וא"כ הרי א"א להקריב קודם ביקור, וא"כ אמאי אסורין מקודם לשתות יין? – אלא על כרחך דבית המקדש לעתיד אין צריך חינוך, דנתחנך למעלה, כאמור. עכ"ל הרב **יחיאל אברהם בלנקמן** הי"ד.

והקול נשמע מיריחו – במה זכתה יריחו שנשמע שם הקול?

הרב **זלמן מורוצקין**¹⁰ זצ"ל בעהמ"ח אונים לתורה בספר השו"ת שלו **מאזנים למשפט** מבאר (ח"ב סימן ג'): [למדנו] בתמיד פרק ג' [משנה ח' דף ל' ע"ב בגמרא] שמיריחו היו שומעים את קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. והנה שם מנו חז"ל הרבה דברים שעשו בבית המקדש והקול היה נשמע מיריחו: שער הגדול שנפתח, קול מגריפה [אחד מכלי הנגינה במקדש¹¹] קול בן ארזה, קול החליל, קול גביני כרוז (עמדו הכהנים ליום וישראלים לעבודתם) קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. ואף שמירושלים עד יריחו היו עשר פרסאות, כמבואר ב**יומא** (ל"ט ע"ב), ועיין בתמיד שם בתוספות **יום טוב**. ובתפארת ישראל מסתפק אם היה בדרך נס או בדרך הטבע, ומחליט שזה היה בדרך הטבע, כי מה תועלת יש בכלל הניסים הללו, ולא עבד קודש אבריק הוא ניסא בכדי.

ובפירוש הראב"ד שם (אחרי הגמרא עמ' 68) כתוב: וזורי החסיד ז"ל [אמר] דכל הנך דקתני שהיו נשמעין מיריחו מעשה נסים היו, ודוקא היו ביריחו נשמעים ולא בשאר צדדים, מפני שיריחו היתה כמו ירושלים מפני שהיא היתה תחילת כיבוש ארץ ישראל, וכמו דתרומת דגן צריך לתרום, כן נתרמה ארץ ישראל עצמה, ובשביל כך התרימה יהושע להיות קודש, לפיכך היא כמו ירושלים, והינו נשמעין בה כל הנך דקתני, כדי שירגישו בני אדם שביריחו יש כמו כן קצת קדושה כמו בירושלים. ולפיכך באלה יותר מבשאר דברים, מפני שכל אלה הדברים קול שער וצלצל וגביני כרוז הם תחילת עבודת, המעמידים את הכהנים לעבודתם וליום לדוכנם, וגם קטורת היא תחילת עבודת פנים... (וקולו של כהן גדול ביום הכפורים הוא מעשה נסים) כי לא היה בכך בשום אדם שישמעו קולו ביריחו, ע"כ דבריו הקדושים... [מובאים גם במלאכת שלמה לרבי שלמה עדני בפירושו לתמיד במשנתנו].

וראשית כל הנני בזה לתרץ קושיית התוספות ישנים, מה היתה תועלת בנסים הללו? ולאמור, שלפע"ד היתה תועלת גדולה במה שהקולות האלה נשמעו ביריחו, ולא במקומות אחרים הסמוכים עשר פרסאות (כמו יריחו)

¹⁰ הרב **זלמן מורוצקין** זצ"ל (תר"מ-תשכ"ו) נולד בליטא לאביו הרב **בן ציון מורוצקין** ששימש כרבנות בעיירה. למד בישיבות סלבודקה, וולוז'ין וטלז. שימש כרבה הראשי של 'לוצק' (אוקראינה) היה מראשי אגודת ישראל באירופה לפני השואה. בשנת ת"ש הצליח להמלט מפולין אליה הגיע לפני כן. בירושלים היה מראשי 'אגודת ישראל' ומראשי 'ועד הישיבות בארץ ישראל'. לאחר פטירת הרב **איסר זלמן מלצר** זצ"ל שימש כראש **מועצת גדולי התורה**. היה מפורסם כבן דרשנותו המיוחדת, שבא לידי ביטוי גם בספריו המיוחדים ביניהם **הדעה והדבור** (ג"כ), פירושו לתורה **אונים לתורה**. בהקדמת ספר השו"ת שלו **מאזנים למשפט** מתאר בהרחבה תולדות משפחתו המפוארת, (היה נשוי לבת הרב **אליעזר גורדון** ראש ישיבת טלז, והיה גיסו של הרב **אהרן זולקין** בעהמ"ח בית אהרן על הש"ס, כמו כן היה מחותן עם הרב **אברהם יצחק בלז** זצ"ל הי"ד (בנו של רב יוסף בלז מטלז, בעהמ"ח שעורי דעת).

בהקדמת ספרו לתורה כתב: יש הודאה ויש חלל והודאה. הודאה – היא הבעת תודה למי שעשה טובה במסיבות רגילות. אבל השש להיטיב ונותן בעין יפה מתוך אהבה ונדיבות, לו נאה להודות ולחלל ולספר מעשיו ברינה... כל ישראל שזכו לצאת לחירות מאירופה, מן הגיהנם של 'התרבות המערבית' או מן 'הגן עדן' של התרבות המזרחית [רוסיה] – חייבים להודות על גאולתם ממיתת ניוול מיד אויב או פדות נפשם מעבדות והתבוללות בין 'האוב' (והשניה קשה מן הראשונה, שהרי יעקב אבינו הקדים להתפלל הצילני נא מיד אחי ורק אח"כ מיד עשו) אבל אלה שזכו לעלות מתהומות ארץ אל הגבוהה מכל הארצות, אל ציון קרית מועדנו... הם חייבים להודות ולחלל למי שעשה להם את כל הניסים האלה... כולנו ישכנו במאסר בזמנים ובמקומות שונים... ובחמלת ה' עלינו הוציא אותנו מעבדות לחרות בניס ניסים... ויביאנו (אותי ואת אשתי ורוב בני) אל הארץ שנשבע לאבותינו לתת לנו, לראות בהתחלת בנינה ולשמוח נקוה גם בשכולה... עכ"ל **מהקדמתו לפירושו אונים לתורה**. אמנם יש ממשפחתו שנהרגו בתו בעלה ונכדו, כלתו ועוד, אותם מפרט בהקדמתו זו. עם זאת זכה ובניו וצאצאיו 'תופסים כותל המזרח' של עולם התורה, בארה"ב ובארץ ישראל.

¹¹ ראה עליו בשלטי הגבורים לרבי **אברהם משער אריה** דפוס ראשון מנמובה שע"ב, הדפסה חדשה ועריכה מופתית מבית היוצר של **מכון ירושלים** ע"י השלוחה בישיבת שעלבים, תשע"ב. הספר עוסק בכלי המקדש ובהרחבה בכלי הנגינה.

לירושלים, ולא לחינם נעשו הניסים האלה ונשמעין הקולות האלה מירושלים עד יריחו. ולא דוקא מפני קדושת יריחו, אלא מפני שאמרו **בתענית** (כ"ז ע"א) (כ"ד משמרות של כהנים לויים וישראלים היו בארץ ישראל – הכהנים לעבודת המקדש, הלויים לשיר ולשמור על בית ה', הישראלים כדי שיעמדו על קרבנות הצבור, כי איך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד עליהם?) (ונקראו 'אנשי מעמד') הגיע זמן משמר לעלות היו הכהנים והלויים כולם עולים לירושלים, כלומר לבית המקדש, אבל 'אנשי המעמד' היו מתחלקים לחצאים: חצי המשמר היה עולה מארץ ישראל לירושלים וחצי המשמר היה עולה ליריחו, כדי שיספקו מים ומזון לאחייהם שבירושלים. הדבר מובן, שהכהנים היו מתפרנסים בירושלים משיירי המנחות ומבשר הטאות ושלמים השייך להם. הלויים – ממעשר שלהם שהיו לוקחים עמם, אבל אנשי המעמד (הישראלים) בודאי היה בהם בעלי אומנות, בשעה שהם בטלין ממלאכתם אין להם מה לאכול. ולפיכך התקינו שיהיה חצי המשמר שלהם הולך לבית המקדש לעמוד ולהתפלל על הקרבנות שיתקבלו לרצון, וחצי השני עולה ליריחו כדי להכין מים ומזון לאחייהם שבירושלים.

ושם פירש רש"י כשהגיע זמן המשמר לעלות לירושלים בשבת (שלהם) מתחלקים אנשי המשמר, חציין הולכין לירושלים לעבודה, וחציין הולכין ליריחו הסמוכה לירושלים ומתקנין שם מים ומזון לאחייהם, וכך עושין כל הכ"ד משמרות, עכ"ל [רש"י בתענית].

[כעת כותב הרב זלמן סורוצקין] והנה אין שום ספק שכל אחד מאנשי המעמד היה רוצה לקיים מצות מעמדות בירושלים בבית המקדש, ולפיכך היו מתחלפים שאלה שהלכו בשבת שלהם ליריחו לספק מים ומזון, התחלפו עם אחיהם (שהלכו לירושלים) והיו עולים בשבת הבא לעבודה בבית המקדש, ואחייהם היו הולכים ליריחו והוזר חלילה. וכן מפורש ברבינו חננאל בתענית, וממילא היו צריכים לקיים 'קשר מלפוני' בין ירושלים (או יותר נכון בית המקדש) ליריחו, שהרי גם ביריחו נמצאים חצי אנשי מעמד... שהרי גם הנמצאים ביריחו רוצים בכל ליבם להשתתף מרחוק ב'מעמד' של הקרבנות. לכן נעשו להם נסים הללו והיו שומעים כל ההתחלות העבודות השונות שבבית המקדש. ומשמעו קול פתיחת השער הגדול, ידעו להצטרף במחשבותיהם ובתפלותיהם אל עבודת המקדש, וכן קול גביני כרוז 'קומו כהנים לויים ישראלים לעבודת בית המקדש' והיו קמים ועושים עבודתם ותפלותיהם בשפתותיהם להכין את המים והמזון ולהביאם לירושלמה. וכן קול העין שעשה בן קמין מוכני לכיור, שהכהנים מקדשים ידיהם ורגליהם ומתחילים בעבודה בבית המקדש.

וראויים היו להיעשות להם הנסים הללו, שהרי דוד (שהוא ושמואל תקנו כ"ד משמרות הללו) פסק: 'חלק כחלק היורד במלחמה וחלק היושב על הכלים' (שמואל-א' ל' כ"ד). והתחלת הקטורת היתה ניכרת לאנשי יריחו ע"י המגריפה (היינו התחלת עבודת פנים) שבכל אלה היו 'שותפים' המה ה'מחזיקים' ואחייהם ה'עובדים'. ורש"י כתב שבהרו ביריחו הסמוכה, ואולי אפשר לומר מפני שיש שם מעין מים ומזון לרוב. ואפשר עוד להוסיף גם מעמו של הראב"ד שמפני שיש בה קדושה קצת מקדשת ירושלים, לפיכך בחרו בה, שחצי המעמד המכין מים ומזון לאחייהם בירושלים יהיה לכל הפחות ביריחו שיש בה מעין קדושת ירושלים. יהי רצון שיבנה בית המקדש בב"א, ונזכה לראות כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם. עכ"ל הרב זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו מאזנים למשפט.

ביאור מסורה פעמיים ויברך

וַיִּבְרַךְ אֶתְכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם (דברים א' י"א) וַיִּבְרַךְ כָּל־בִּשָּׁר שָׁם קִדְשׁוֹ (תהלים קמ"ה כ"א)

מבאר רבי עקיבא סופר¹² זצ"ל, בעל דעת סופר (נין של החת"ם סופר זיע"א) עיין בעל המורים. ונ"ל ונראה לפרש] עפ"י מה שכבר הארכתי דהקב"ה בירך לאברהם אבינו ע"ה בהון ועושר, הגם שלא זה היה אצל

¹² הרב עקיבא סופר הדעת סופר – בנו של רבי שמחה בונם סופר (השבת סופר), נינו של החת"ם סופר זיע"א. (תרל"ח פרשבורג – ב' בכסלו תש"כ ירושלים). רוב לימודו אצל אביו השבת סופר בהם עשה חיל בהתמדתו וכושר חידושו בו התברך. משנת תרס"ב עד הסתלקות אביו בתרס"ז מסר השיעור בעיון בישיבה, והוא נתמנה תחת אביו הגדול. בשעה שנפטר אביו בתחילה סירב לשמש גם ברבנות בהיותו בורח מכל סוג של מחלוקת, ובבחירות שאמורות להתקיים יהיו כאלו המתנגדים, אולם לאחר שדובר שרק אם תהיה הסכמה מוחלטת ישב על כסא הרבנות, ואכן כך היה בהיותו בן עשרים ותשע עלה על כס הרבנות בפרשבורג בהיותו ה'רביעי' במרכבה' החת"ם סופר בנו הכתב סופר נכדו השבת

אאע"ה תכלית ועיקר, אבל בהיות שאברהם אבינו היה מפרסם אמונת הקב"ה בין העמים, היה צריך להיות מבורך בכל דבר, כי חכמת המסכן בזויה (קהלת ט' ט"ז) ולא היו שומעין לדבריו, כי היו שואלין אותו, למה צדיק ורע לו, וידוע מה שפירש החת"ם סופר ז"ל במה שאמרו ז"ל (בראשית רבה מ"א ג') שחזר אברהם אבינו לשלם הקפותיו, הכוונה שקודם שבירכו ה', שאלו אותו 'למה הוא כאורה נטה ללון, ולמה הרע לו הקב"ה, וחשבו ע"י זה לומר ח"ו 'לית דין ולית דיין, אבל בחזרתו ממסעיו שהיה כבד מאוד במקנה בכסף ובזהב, שילם לו הקפותיו, היינו התשובה שנשאר חייב להם מחמת שלא היה יכול לסתור את טענותיהם, ועתה השיב להם שהקב"ה צור תמים פעלו ואין עוול אצלו. הנה כן ישראל שתעודתם לפרסם האמונה כמאמר הנביא (ישעיהו מ"ג כ"א) עֲסֹזֹל יִצְרָתִי לִי תִהְיֶה יִסְפְּרוּ, כמו כן צריכין להיות מבורכין בכל טוב כדי שתתפרסם האמונה ויתקדש שם שמים על ידם. וזה כוונת המסורה, וַיִּבְרָךְ אֶתְכֶם בְּאֶשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם, על ידי כן וַיִּבְרָךְ כָּל־בָּשָׂר שֶׁם קָדְשׁוֹ, שרכים יתדבקו בהם ע"י זה, ואתי שפיר. עכ"ל הדעת סופר זצ"ל.

לקראת תשעה באב יהפכהו ה' יתברך לששון ולשמחה

הצער על היהודים ה'טבעיים' שאברו, והשמחה על פריחת צאצאיהם

בדורנו משמעותו של חורבן המקדש ופיזור ישראל בארבע כנפות תבל, בא לידי ביטוי מוחשי ביותר בתקופת השואה (אלול תרצ"ט-אייר תש"ה).

הרב שלום נח ברזובסקי¹³ זצ"ל ה'נתיבות שלום' אדמו"ר מסלונים בקונטרס **החרוזה עליך**, שעוסק בסוגיות אמוניות בענין השואה כותב בין דבריו (עמ' כ'–כ"ד):

...לא פחות ממה שיש לקונן על ארזי הלבנון אדירי התורה, ידוע הלב על 'בית רבנו שבבבל' על האוירה הקדושה וההווי היחיד במינו שנרקם במשך דורות...יהודים קדושים פשוטים בתכלית, יהודים ברי לבב אשר כל ישותם אפפה אך אווירה רוחנית...אותם יהודים היו זוכים בענינים מיוחדים למדה של גדלות עילאית, אף כי הם עצמם לא חלו ולא הרגישו כלל בגדלות זו, יסוד גדלותם ננעץ בכך שהם היו טבעיים לחלוטין, ולא

סופר. מבחירתו נחשב על ראשי מנהיגיה הרוחניים של הונגריה וסלובקיה, ואף מבוגרים ממנו כפפו עצמם אליו. בתקופתו עלתה ישיבת פרשבורג לאחת הישיבות הטובות והגדולות בעולם, הרב מסר ארבעה שיעורי עיון במשך השבוע, בשיטה שקיבל מאבותיו הגדולים.

בשלהי תרצ"ט ערב פרוץ מלחמת העולם השנייה (י"ז באלול עש"ק כי תצא) נסע למקום שונה מרגילותו, והגיע ללונדון שבשווייץ. כשהפצירו בו שלא יחזור לביתו בתחילה סירב בטענה הידועה של גדולי וצדיקי הדור, שאינו רוצה לנטוש צאן מרעייתו. בהתעקצות עם דודו הגדול הרב **שמעון מערלוי** זצ"ל הי"ד, קיבל הנחיה להשאר בשווייץ עד שושן פורים ולאחר מכן לנסות לעלות לארץ ישראל. כשקיבל שלשה אישורי עליה לארץ ישראל רצה למסרם לשלשה רבנים שיצאו מהונגריה והם: רבי **יהושע מגאלנטא** הי"ד, הרב מנייטרא **[שמרואל דוד הלוי אונגאר]** זצ"ל והרב מטירינואי. אך הם סירבו כי לא רצו לנטוש את עדתם. לפני שיצא משווייץ פקד על בניו שיכתבו מכתב תודה לשלטונות שווייץ שאישרו לו לשהות במדינתם.

משהגיע לירושלים בשנת ת"ש קיבלו פניו אלפי בני ירושלים. והוא קרא להם בפנים צוהלות לאחר שהפך את כיסי מעילו וניערם לים אמר: הנני זורק לים את כל העבר שלי בגולה, מעתה אני איש ירושלים ככל אנשי ירושלים. בחוץ לארץ עבדתי עבור אנשי ארץ ישראל כל השנים [היה נשיא כולל שומרי החומות בירושלים] וכעת זכיתי בעצמי לישב בפועל על אדמת הקודש. בעת היתה סכנת פלישת הצבא הגרמני לארץ ישראל ממצרים, קרא לרב **יצחק צבי בערנפעלד** רבה של קהילת חת"ם סופר בני ברק סגר הדלת בעדו וביקש ממנו להגיד פרשת הקמורת שבע פעמים, בלי שום כוונה רק פירוש המילות, פניו היו בוערות כאש ואמר לאט לאט. כאשר סימו אמר תפלה קצרה ואח"כ בצחלה על פניו אמר: הקב"ה יעזור [תרגום מאידיש]. מן הענין לספר כי תפלות נוספות שנשפכו כמים באותה תקופה קשה מתוארת תפלה מיוחדת בספר **נר המערבי** תולדות אור החיים הקדוש (בני ברק תשע"ג) של ר' שלומק'ה מזוועהיל ורבי ישראל מהרסיאטין וזכר צדיקים לברכה, בתפלה שערכו על קברו של אור החיים הקדוש ביום ההולוא ט"ו בתמוז תש"ב. (בפרק 'ציון המצינות' עמ' שנ"ט–שס"ב). כשהגיעה שארית הפליטה מהשואה מקהילות הונגריה יסד עבורם את חוג חתם סופר בירושלים. היה חבר מועצת גדולי התורה. בכ' בכסלו תש"כ תמה מסכת חיו בתקופה כה מוערת בתולדות ישראל.

נערך עפ"י הספר **פליטת בית סופריהם**, תולדות ופרקי חיים של רבנים ומנהיגים נכדי החתם סופר, ירושלים תש"פ. ¹³ הדברים נכתבים ביום הסתלקותו ז' במנחה אב, נלב"ע בשנת תש"ס.

קינן בהם אף שמיץ של מלאכותיות כל עניניהם הרוחניים היו טבעיים ללא שום כחל ופירכום. כל הרגשותיהם באהבת ה', באהבת התורה ובאהבת ישראל היו טבעיות ממש, כאהבת אב לבניו שהיא טבעה בנפשו. אמונתם הצרופה היתה ספוגה בדמם כתכונה מתכונות הנפש, טבעית כליל¹⁴. ליבם היה מטבעו לב יהודי אמיתי...שמטבעו לב הם הוא וער לכל דבר טוב...

ומעלה מיוחדת בפני עצמה שהצטיינו בה, הלא היא התמימות. כי הנה ישנם שני סוגי תמימות, למן התמימות הפשוטה, בחינת תמימות-תתאה ועד לבחינת תמימות-עילאה, אשר האדם מגיע אליה רק אחרי שנפשו נזככה בכור מצרף וכבר התגברה על כל המחיצות של היצרים האפלים, שאז זוכה האדם לתמימות מושלמת. תמימים היו עם ה' אלקיהם ובתומם התהלכו לפניו כל ימיהם, וקדשו שם שמים בחייהם ובמותם, עת הגיעו לדרגה של שלימות במדת תמימות עילאה¹⁵.

הרבה היה ללמוד מהם בחייהם, והרבה יש לספר אודותם אחר שעלו על המוקד ונתעלו בסוד קדושים. יהא זכרונם לברכה, וזכר נועם הליכותיהם יעזור לבבות מבקשי ה' ללכת בעקבותיהם...

ובהמשך באותו קונטרס (עמ' כ"ח) כותב על ערוד ופריחה מתוך החורבן וזל"ה:

...ועפ"י האמור הרי המספר הנורא והאיום של ששה מיליון כולם קדושים שנעקדו על מזבח קדושת שמו, יש בו אולי להאיר קצת את התופעה המופלאה של דורנו, שבעינינו אנו רואים גילויים כאלו, ששום בעל דמיון וחזיון לא העז להעלותם ברעיוננו לפני שנות דור. לפתע קם וצמח דור מופלא כל כך, דור של תורה ודקדוקי מצות. אחלי התורה פורחים ולימוד התורה בהם הוא ברמה גבוהה ביותר, ויחד עם זה היכלי החסידות משגשגים במלא תפארתם, וכמו כן תנועת התשובה המופלאה והמדהימה שלא שמענו בעין זה בשום דור. והלא מאלה נשאלת השאלה: מי ילד לנו את כל אלה, מי הוא שבכוחו למפח ולגדל דור שכזה. ובודאי שאין לכך כל הסבר טבעי, אלא שהקב"ה לבדו, אני ה' בכבודי ובעצמי, טיפח וריבה הדור הזה, ונתקיים בדור הזה 'לעושה נפלאות גדולות לבדו', כביכול הקב"ה לבדו הקים את הכל מחדש בהערותו רוח ממרום אשר תוצאותיה למעלה מכל כל אנושי ומכל חשבונות, וכל זה בזכות אותם קדושים, שאם כל מאורע רוחני יש בו מן הנצחיות ואינו הולך לטמיון, על אחת כמה וכמה העקידה הגדולה הזו, שכל אחד מהקדושים השאיר אחריו קדושה בעולם, ומגדל קדוש ה' של ששה מיליוני קדושים אין לשער איך הבריאה נתרוממה ונתקדשה לאין ערוך...והולכים ומתרחבים יהודים יקרים שומרי תורה ומצוות ובני תורה. וכל מי שרק רוצה לילך בדרכיהם, יש לו האפשרות לכך...עכ"ל הרב שלום נח ברזובסקי זצ"ל אדמו"ר מסלונים.

הגליון נלקט ונערך בחסד ה' יתברך ובטובו ע"י יהודה יעקב ברקאי תל ציון כוכב יעקב 052-6514000 Ybarkai6@gmail.com

¹⁴ זכר וחרוטים בדמי, זכרון הורי היקרים אודים מוצלים מאש, שהאמונה היתה טבעה בדמם ונפשם כמתואר לעיל.
¹⁵ נראה להביא דבריו של היעב"ץ הקדמון ממגורשי ספרד שבספרו אור החיים (פרק ב') שיבח את הנשים ועמי הארץ שמסרו גופם וממונם על קדושת בוראם, מתוך תמימות טהורה. וראה במעין גנים לרב צבי אלימלך מדינוב סביב ספר זה.